

Suudi Arabistan'ın Yargı Sistemi

Mehmet Ali Yargı, MÜİF Vakfı Yayınları, İstanbul, 2014, 316 sayfa.

Halil EFE*

Bir hukuk doktrini ve bunun teorisinin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi, söz konusu hukukun yürürlükte olup tatbik edildiği evrenin iyi bilinmesi ile yakından alakalıdır. Bu bakımdan İslâm hukukunun uygulanmasına dair araştırmalar önem taşımaktadır. Günümüzde sünni dünyada İslâm hukukunu, diğer bir ifadeyle Kur'ân ve Sünnet'e dayalı hukuk sistemini devletin resmî hukuku olarak kabul eden ve uygulanabilir/sürdürülebilir bir sistem içerisinde ortaya koyan Suudi Arabistan, bu yönü ile araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Bu sistem hakkında Batı'da/İngilizce literatürde Frank E. Vogel'in *Islamic Law and Legal System: Studies of Saudi Arabia*¹ isimli çalışması önemlidir. Çanakkale Onsekiz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Mehmet Ali Yargı'nın *Suudi Arabistan'ın Yargı Sistemi* isimli eseri ise Türkçe literatüre dikkate değer bir katkıda bulunmaya aday görünmektedir. Söz konusu çalışmanın muhtevası ve başlıca değerlendirmeleri, bu tanıtım yazısının konusunu teşkil etmektedir.

Yazar, İslâm hukukunun güncel bir uygulamasını, temel ilkeleri ve kurumları ile incelemeyi hedeflediği bu eserinde, İslam hukukunu uygulama iddiasındaki Suudi Arabistan'ın hukuk ve yargı sistemini, tarihi süreçteki gelişmelere de yer vererek geldiği nokta itibarıyla tasvir etmektedir. Doçentlik çalışması olarak hazırlanan eser, temelde yazılı kaynaklara dayanmakla birlikte bir tür vaka analizi niteliği de taşımaktadır. Zira yazar, resmî bir görev münasebetiyle, 2007-2012 tarihleri arasında beş yıl süreyle Suudi Arabistan'da bulunmuş, yeni gelişmelere ve sosyal ihtiyaçlara binaen güncellenen yargı sistemindeki gelişmeleri, özellikle temel kanunlar (*nizâm*) olan Yargı ve İdarî Yargı kanunlarındaki (*Nizâmü'l-kadâ* ve *Nizâmu Divâni'l-Mezâlim*) önemli değişiklikleri (2007), uygulamaları da takip ederek gözlemlene imkânı bulmuştur. Ancak yazarın da ifade ettiği gibi, Suudi Arabistan yargı teşkilatının yeni çıkarılan kanunlara göre şekillenmesi, ilgili yönetmeliklerin değiştirilmesi, yeni mahkemelerin tesisi, yargı teşkilatının güçlendirilmesi vb. çalışmalar henüz tamamlanmış değildir. Bu, teorik yönü kadar önemli olan

* Arş. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

¹ Yazarın *Islamic Law and Legal System: Studies of Saudi Arabia* başlığı ile doktora tezi (Harvard Üniversitesi, 1993) olarak hazırladığı bu çalışma, daha sonra aynı isimle yayımlanmıştır (Leiden: Brill, 2000).

“uygulama”nın başarısı ile de irtibatlı ve gelişime açık dinamik bir süreçtir. Bu bakımdan elimizdeki eser de, nihaî olmaktan ziyade, tartışmaları ve uygulamadaki güçlükleriyle yaşanan süreci kayda geçirmekte ve bu yönüyle kıymet taşımaktadır.

Kitap bir giriş ve altı ana bölümden oluşmakta, sonunda da Suudî Arabistan hukuk sisteminin geldiği noktayı değerlendiren bir sonuç yer almaktadır. İlk üç bölüm Suudi Arabistan’ın tarihi, siyasî ve idarî yapısı ile hukukî mevzuatı hakkında bilgi verirken, çalışmanın esas kısmını teşkil eden son üç bölüm, kurumsal yapılanması, çalışanları ve öne çıkan özellikleri ile Suudi Arabistan yargı teşkilatını incelemektedir.

Kitabın içeriği, araştırmanın kaynakları ve yöntemi hakkında bilgi veren bir girişten sonra “*Suudi Arabistan Krallığı’nın Tarihine Kısa Bir Bakış*” başlıklı birinci bölümde (s. 21-28), Suudi Arabistan’ın siyasî tarihi hakkında bilgi verilmekte, bu tarihi şekillendiren dinî, siyasî, sosyal ve ekonomik gelişmelere dikkat çekilmektedir. Söz konusu tarihsel süreçte, din belirleyici bir rol icra etmiş, Suudi hanedanının kurduğu her üç devlet de (I. ve II. Suudi Devletleri ile son olarak Suudi Arabistan Krallığı) belli bir dinî anlayışın, Muhammed b. Abdülvehhâb’ın (ö. 1206/1792) dinin aslına dönmesini hedefleyen bid’at karşıtı fikirlerinden ilham alan Vehhâbilik hareketi istikametinde şekillenmiştir. Yazar, bu yapılanmanın, II. Suudi devletinde ve günümüzdeki Suudi Arabistan Krallığı’nda da devam ettiğini belirtmektedir. Siyaseti de harekete geçiren bir dinî anlayışa dayalı Suudi devletlerinin yapılanmasında dinin icra ettiği etkin rol, en çok hukuk ve yargı alanında hissedilmiş, gözlemlenmiştir.

“*Suudi Arabistan’ın Hukukî Mevzuatına Genel Bir Bakış*” adlı ikinci bölümde, bir nevi anayasa olarak nitelenebilecek Temel Yönetim Nizâmı (*en-Nizâmü’l-esâsîli’l-hüküm*) ve devlet yönetimine dair diğer dört temel nizâm ile birlikte daha alt seviyedeki kanunlar ve hususiyetle yargı sisteminin başlıca nizâmları tadâd edilmektedir (s. 29-39). Devletin anayasal özelliklerini ve karakterini yansıtan Temel Yönetim Nizâmı’nda; *nizâm*, *lâiha* ve *ta’mîm* şeklinde üçlü bir hiyerarşiye sahip kanunların kaynağının Kur’ân ve Sünnet olduğu kayıt altına alınarak, hukuk sisteminin şer’î niteliği vurgulanmakta; nizâmlar ile bunların uygulanmasına dair açıklamalar getiren lâiha ve ta’mîmlerin İslam şeriatına uygun olması gerektiği belirtilmektedir.

Hukukî mevzuatın vaz edilmesi sürecinde yaşanan kanunlaştırma tartışmaları, bu başlık altında değinilen bir başka konudur. Yazar, hukukî mevzuatı oluşturan düzenlemelerin isimlendirilmesi meselesinde kendini gösteren bu tartışmaların, Suudi devletlerince benimsenen din anlayışının izlerini belirgin bir şekilde taşıdığını ifade etmektedir. Muhammed b. Abdülvehhâb’ın görüşlerinin

etkisiyle, tevhid akidesi ve bu akidenin korunması konusunda I. Suudi Devleti'nden bu yana varolan hassasiyet "kanun, kanunlaştırma, teşrî" kavramlarının kullanımı hususunda, "yeni bir şeriat ihdas etme" şeklindeki algıdan kaynaklanan çekimser bir tutuma yol açmış, bunların yerine devlet dairelerindeki resmi iş ve işlemleri düzenlemeyi ifade eden "nizâm, tanzim/tanzimât" kavramları tercih edilmiştir. Krallığın ilk senelerinde kanunlaştırma fikri ve bu yöndeki çalışmaların karşılaştığı çekince ve güçlükler, bu hassasiyetin somut bir yansıması olmuştur. Bütün bunlara rağmen, Suudi Arabistan Krallığı'nın kuruluşundan başlayarak hâkimlerin hüküm verirken dikkate alacağı hukuk kurallarının belirlenmesi çalışmalarından geri durulmamış; uygulamada karşılaşılan (benzer davalarda farklı hükümlerin verilmesi gibi) güçlükler sebebiyle hâkimlerin Hanbelî mezhebine göre hüküm vermelerini emreden kanuni düzenlemeler yapılmış, kanun işlevi görmek üzere birtakım Hanbelî fıkıh kitapları belirlenmiştir. Yazar, kurucu kral Abdülaziz'in (ö. 1373/1953) gayretleri başta olmak üzere kanunlaştırma ile ilgili çalışmalara rağmen, şer'î hükümlerin taknin ve tedvininin bu zamana kadar gerçekleşmediğini; devletin organları, kurumları, resmî iş ve işlemleri ile ilgili düzenlemelerin halen "nizâm" olarak isimlendirildiğini belirtmektedir.

Devletin yürütme, yasama ve yargı yetkileri ile bu yetkileri kullanan devlet organları "Suudi Arabistan'ın Siyasi ve İdari Yapısı" başlıklı üçüncü bölümde (s. 41-59) incelenmektedir. Devlet bünyesinde bu üç erkin görevlerini yerine getiren kişi ve kurumlar hakkında ayrıntılı kanuni düzenlemeler bulunduğunu ifade eden yazar, "en üst mercii" kabul edilen kralın üç erk üzerindeki konumuna dikkat çekmektedir. Yasama, yürütme ve yargı arasındaki uyumu sağlama konumunda ve yasama ile ilgili görev ve yetkileri de bulunan kral, mutlak bir otoriteye sahip olmayıp İslamî ilke ve kurallar ile kayıtlıdır. Devlet idaresinden, hukukun işleyişi ve uygulanışından, kısaca yürütme erkinden Kral ile birlikte Bakanlar Kurulu sorumludur.

Devlet mekanizmasının işleyişi ve toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde ihtiyaç duyulan kanunları yapma, diğer bir ifadeyle yeni nizâmlar çıkarma (*tanzim*) sorumluluğu ve yetkisi Bakanlar Kurulu ve Şûrâ Meclisi'ne aittir. Şer'î ilke ve kurallar muvacehesinde, fertleri ve toplumu ilgilendiren meseleleri değerlendirme, yani fetva mercii konumundaki *Büyük Âlimler Heyeti, İlmî Araştırmalar ve İftâ Dairesi Başkanlığı* da nizâmları çıkarmaya yetkili olan Bakanlar Kurulu ve Şûrâ Meclisi ile birlikte çalışmaktadır. Ancak yürütmenin esas unsuru Bakanlar Kurulu'dur. Zira âlimler ve çeşitli alanlarda uzman teknokratlardan oluşan Şûrâ Meclisi tam manasıyla bir yasama organı olmayıp yasama ile ilgili tavsiye kararı alan bir danışma meclisi niteliğindedir. Şer'î hükümlerle ilgili fetva mercii olarak yargının önemli bir

parçası olan *Büyük Âlimler Heyeti*, yeni düzenlemelerin şer'î değerlendirmesini yapmakta, bünyesinde yer alan "*İlmî Araştırmalar ve İftâ Daimî Komisyonu*" aracılığı ile bireylerin inanç, ibadet ve muamelata dair sorularına fetva vermektedir. Yargı organı ise Adli Yargı Teşkilatı (Şer'iyye Mahkemeleri), Divân-ı Mezâlim Mahkemeleri (İdare Mahkemeleri) ile özel yargı yetkisine sahip kurul ve komisyonlar şeklindeki üçlü bir yapıdan oluşmaktadır. İhtilafları çözüme kavuşturma görev ve yetkisi asıl itibarıyla Şer'iyye Mahkemelerindedir. Belli tür davalarda/ihtilaflarda mahkemeler gibi görev yapan özel yargı yetkisine sahip kurul ve komisyonların yanında, İslam tarihindeki *Divân-ı Mezâlim*'e benzer şekilde "her vatandaşa ve şikâyeti olan, haksızlığa uğradığını düşünen herkese açık" olan kral ve veliahdın özel meclisleri de, kral veya veliahdın ya bizzat çözmesi ya da ilgililere yönlendirmesi (*tevcih*) şeklindeki işleyişi ile bir nevi yargı görevi görmektedir.

Araştırmanın "*Suudi Arabistan Yargı Teşkilatı*" başlıklı dördüncü ve en uzun bölümü (s. 61-165), başlıca iki konuya odaklanmaktadır. Bunlardan ilki yargı teşkilatının (*es-silkü'l-kadâi*) kuruluşu ve tarihî süreçteki gelişimi, ikincisi ise yargı teşkilatının temel kurumlarıdır. Yargı teşkilatının kuruluşu ve gelişimi başlığı altında (s. 61-80), bir devletin ve ona bağlı bir yargı teşkilatının var olmadığı dönemlerde, kişiler arasındaki ihtilafları çözüme kavuşturan, şer'î ahkâm ile kabilelerin örf ü âdâtı konusunda bilgili "ârifelerden" başlayarak, Suudi Arabistan Krallığı'nın kuruluşundan itibaren zaman içerisinde başlıca nizâmlarını çıkarmış, kanunî düzenlemelerini gerçekleştirmiş, fizikî imkânları ve yetmiş personeli ile teşkilatlanmasını tamamlamış, müesses bir yargı teşkilatına kadarki tarihî süreç ve gelişmeler incelenmektedir. Kanunî düzenlemelerin tarihî seyrine de değinen yazar, bu düzenlemelerde belli bir mezhebin, Hanbelî fıkıh doktrininin etkisine işaretler, hâkimlerin I. Suudi Devleti'nin ilk dönemlerinde dört mezhebin doğruya yakın buldukları görüşleriyle hüküm verirken, Vehhâbilik hareketinin etkisi ile zaman içerisinde, hususiyetle de Suudi Arabistan Krallığı döneminde çıkarılan nizâmlarda Hanbelî fıkıh doktrininin esas alınır hale geldiğini belirtmektedir.

Yargı teşkilatını oluşturan kurumlar ile bu kurumların idarî yapısı, işleyişi ve aralarındaki yetki çatışması durumları, dördüncü bölümde incelenen ikinci konudur (s. 80-165). Suudi Arabistan yargı teşkilatı, adli ve idarî yargı (*Divânü'l-Mezâlim*) ile yargı yetkisine sahip kurul ve komisyonlardan oluşmaktadır. Adli yargı teşkilatının iki temel kurumu, teşkilat bünyesindeki yargı üyelerinin idarî işlerini deruhte eden Yüksek Yargı Meclisi ile yargının temel vazifesi olan yargılamadan sorumlu Şer'iyye Mahkemeleridir. Adli yargı teşkilatının yardımcı kurumu ise, akit ve ikrarların belgelendirilmesine (*tevsik*) yetkili devlet daireleri olan noterliklerdir (*kitâbâtü'l-adl*). *Divânü'l-Mezâlim* ise, İslam siyaset ve kaza tarihindeki yapısı ve işlevi ile nisbeten

benzer ve farklı yönleriyle günümüzde Suudi Arabistan'da idarî yargıyı ve İdare Mahkemelerini ifade etmektedir. Adlî (Şer'iyye) ve idarî (Divânü'l-Mezâlim) mahkemelerden ayrı olarak yargı yetkisine sahip kurul ve komisyonlar da yargı teşkilatının önemli bir birimini oluşturmaktadır. Belli nitelikteki davalara bakmaları, yetki ve sorumluluk alanlarının dar olması yönüyle bir nevi ihtisas mahkemesi özelliği taşıyan bu kurul ve komisyonlar, mahkemelerin yükünü hafifletmek ve ihtilafların hızlı bir şekilde neticelenmesini sağlamak gibi haklı gerekçelerle kurulmuştur. Ancak, söz konusu kurul ve komisyonlar, bazı davalarda şer'î hükümlerden bir kaçış yeri olarak algılanmaları ve de Şer'iyye Mahkemeleri ile aralarındaki yetki çatışması ile yargıda bir çift başlılık görüntüsü ortaya çıkarmış, daima eleştiri ve tartışmaların odağında yer almıştır. Bundan dolayıdır ki, yargı teşkilatı ile ilgili 2007 düzenlemelerinin başlıca hedeflerinden biri, bu kurul ve komisyonların büyük çoğunluğunun, görevleri Şer'iyye Mahkemelerine devredilerek lağvedilmesi ve yargıda birliğin sağlanması olmuştur.

Yargı yetkisine sahip kurul ve komisyonlar arasında en çok dikkati çeken *Emr-i bi'l-ma'rûf nehyi ani'l-münker Heyeti'*dir (s. 145-162). Yazar, günümüzde Suudi Arabistan yargı teşkilatı içerisinde bu isimle teşkilatlanan heyetin, İslam tarihindeki karşılığı olan Hisbe Teşkilatı hakkında bilgi verirken soruşturma, yargılama, ceza ve infaz yetkisi yönleriyle heyeti incelemekte, heyetin Suudi Arabistan hukuk sistemi içerisinde yargı yetkisinden ziyade yürütme vasfı ve yetkisinin öne çıktığını belirtmektedir.

Yargının teşkilatlanma şemasında yer alan Adalet Bakanlığının konumunu, yargı bağımsızlığı açısından inceleyen yazar, bakanlığın yargısal değil de idarî ve malî bir görev üstlendiğini, görev ve yetkilerinin de yargı bağımsızlığını zedelemeyecek şekilde sınırlandırıldığını belirtmektedir (s. 104-106).

"*Yargı Teşkilatı Çalışanları*" başlıklı beşinci bölümde (s. 167-204), yargı teşkilatı bünyesinde çalışan hâkimler, hâkim yardımcılar, noterler (*küttâbü'l-adl*) ile mahkeme ve noterlerde çalışan, yargının işleyişine yardımcı diğer memurlar (*avânü'l-kadâ/kudât*) konu edilmektedir. Yazar, yargı teşkilatının tek ve en önemli üyesi olan hâkimlerin tayin ve terfileri, görevleri, malî-sosyal hak ve sorumlulukları, teftiş ve muhakeme edilmeleri, görevlerinin sona erme sebepleri üzerinde geniş bir şekilde durmaktadır (s. 167-196). Suudi Arabistan Yargı Nizâmı'nda hâkim olabilmek için belirlenen şartlar, genel olarak klasik fıkıh doktrinine uygunluk göstermekle birlikte, hâkimlerin aslen Suudi vatandaşı olması ve Suudi Arabistan'daki Şeriat Fakültelerinden mezun olma şartları dikkat çekmektedir. Bu son şartta, Suudi Arabistan'daki Şeriat Fakültelerinde Hanbelî mezhebi yoğunluklu bir eğitim veriliyor olması etkili olmuştur. Klasik doktrinde kadınların hâkimliğini caiz

görmeyen görüş doğrultusunda kadınların hâkim olarak tayin edilmemesi Suudi Arabistan Yargı Nizâmı'nın dikkat çekici yönlerindedir. İslam hukuku hükümleri esas alındığından ülkedeki hâkimlerin tamamının Müslüman olduğunu ifade eden yazar, bunun bir sonucu olarak önemli sayıda gayr-i müslim nüfusa ev sahipliği yapan ülkede gayr-i müslimlerin kendi aralarındaki davalara bakacak özel mahkeme ve hâkimlerin bulunmadığını kaydetmektedir.

Çalışmanın “Çeşitli Yönleri ile Suudi Arabistan Yargı Sistemi” başlıklı son bölümünde ise (s. 205-288), Suudi Arabistan yargı sisteminin yargı bağımsızlığı, içtihad serbestisi, alenîlik, fetva-yargı ilişkisi, üst mahkemeye gitme, tahkime gitme, avukat tutma gibi yönleri incelenmektedir.

Suudi Arabistan hukuk sisteminin en önemli özelliği, Kur'ân ve Sünnet'e dayalı bir hukuk anlayışının benimsenmesi ve bu iki temel kaynağa dayanan kanun ve hükümlerin uygulanmasıdır (s. 213-215). Suudi Arabistan Temel Yönetim Nizâmı'nda yargının bağımsız bir devlet erki olduğu vurgulanmış; hâkimlerin meslekî hak ve garantilerinin teminat altına alınması, Adalet Bakanlığı'nın yargı kurumları üzerindeki etki ve müdahalelerinin en aza indirilmesini sağlamak üzere yetkilerinin sınırlandırılması gibi yargı bağımsızlığını tesis ve muhafaza etmeye yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Yargı bağımsızlığı için olumlu bu adımlara rağmen başta kralın üst düzey yargı mensuplarının atanmasında son sözün sahibi olması ve uygulamada karşılaşılan kimi durumlar, yargı bağımsızlığını tehdit eden hususlar olarak göze çarpmaktadır (s. 205-212).

Hâkimlerin, verdikleri hükümleri, şer'î veya nizâmî bir gerekçeye dayandırdıkları sürece ictihad serbestisine sahip olduklarını ifade eden yazar, hâkimlerin herhangi bir mezhebe bağlı kalmalarını gerektirecek bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte, eğitimde Hanbelî mezhebi ve eserlerinin esas alınması, halkın genelinin Hanbelî olması gibi etkenler sebebiyle yargı içtihadının da, “önemli ölçüde” Hanbelî mezhebine ve Hanbelî fıkıh usulüne göre yürüdüğünü belirtmektedir (s. 215-226).

Farklı kurumlar olarak teşkilatlanan fetva ve yargı kurumları arasındaki ilişkiyi inceleyen yazar, özellikle boşama ve süt emme haramlığıyla ilgili çeşitli meseleleri hâkimlerin fetva kurumuna yönlendirdiğini ifade ederken, iki kurum arasındaki münasebetin temel karakterini fetvanın hâkimi bağlamaması olarak tesbit etmekte ve bu hususta dikkat çekici bir örneğe yer vermektedir (s. 226-236).

Suudi Arabistan'ın üç dereceli mahkeme sistemine değinen yazar, itiraz veya onama gibi gerekçelerle yargı kararlarının temyiz edilebildiği üst mahkemeler ve temyiz sürecinin işleyişi hakkında bilgi vermektedir (s. 236-249).

İddia makamı olan savcılık, yargı teşkilatından ayrı ve İçişleri Bakanlığına

bağlı olması bakımından yürütmenin bir unsuru gibi görünmekle birlikte, ilgili nizamda savcıların görevlerinin edasında tam bir bağımsızlık içerisinde olduğu vurgulanmaktadır. Emr-i bi'l-Ma'rûf Heyeti, Denetim ve Soruşturma Heyeti (*Hey'etü'r-rikâbe ve't-tahkîk*) gibi bazı birimler, savcılık benzeri ve kısmen onun görevini yerine getiren kurumlar olarak dikkat çekmektedir. Ancak yazar savcılık görevinin, tam olarak *Hey'etü't-tahkîk ve'l-iddiâi'l-âmm* eliyle yürütüldüğünü belirtmektedir (s. 249-256).

Krallıkla yönetilen Suudi Arabistan'da, eşit statüde yargılanma ve kanun önünde eşitlik ilkeleri Temel Yönetim Nizâmı'nda vurgulanırken, yabancılar da kanunlara uymakla yükümlü tutulmuş, kanunlar onlara da tatbik edilmiştir (s. 257-261).

Adil bir hükmün verildiği hususunda tarafları ve kamuoyunu temin ve ikna etmek gayesiyle, ahlakın ve kamu düzenin korunması, aile mahremiyeti, duruşmanın işleyiş ve disiplininin sağlanması gibi istisnalar dışında duruşmaların aleniliği, üçüncü kişiler ve basın tarafından takip edilebilmesi kabul edilmiştir (s. 264-267).

Suudi Arabistan yargı sisteminin işleyişi ile ilgili dikkat çekici diğer bazı özellikler ise şöyledir: Dava duruşmaları, mahkemelerde şifahi ve kamuoyuna açık olarak yapılmaktadır (s. 267-269). Haksız ve hileli olarak açılan davalar dışında, mahkeme masrafları devlet tarafından karşılanmaktadır ve bu durum hak aramayı kolaylaştırmaktadır (s. 269-271). Dava tarafları, mahkemede avukat veya vekil tarafından temsil edilebilmektedir. 2012'deki bir kanunî düzenlemenin getirdiği dikkat çekici bir yenilik ise dava çeşidi ve sayısında sınırlama olmaksızın kadınların da avukatlık yapabilmesine izin verilmesidir (s. 271-278). Özellikle aile hukukunda olumlu neticeleri gözlemlenen ve hâkimlerin yükünü azaltması yanında anlaşmazlıkların daha hızlı bir şekilde çözümlenebilmesini sağlayan sulh ve tahkim usulü, kanunla düzenlenmiş ve teşvik edilmiş, dava tahdidi olmaksızın her türlü anlaşmazlık ve ihtilafın, sulh veya tahkime götürülebileceği belirtilmiştir (s. 278-288).

Sonuç bölümünde, teşkilatlanma ve işleyiş itibarıyla Suudi Arabistan yargı sisteminin geldiği noktayı değerlendiren ve bu noktayı "çağdaş" (zamanın şartları ile uyumlu) bulan yazar, yargı bağımsızlığı ile yargı sisteminin işleyişi ve teşkilatlanması konularında gerçekleştirilen olumlu düzenlemelere, mevcut eksikliklere ve yapılması gerekenlere işaret ederken küresel ölçekteki gelişmelerin, hukukî düzenlemeler üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Yazara göre - muhafazakâr bir hukuk sistemine sahip olan- Suudi Arabistan da, toplum ve devlet olarak küresel hadise ve gelişmelerden etkilenmiş, bu değişikliklere uyum sağlama adına hukuk ve yargının belli alanlarında yeni düzenlemelere gitmek durumunda

kalmıştır.

Suudi Arabistan özelinde İslam hukukunun güncel bir uygulamasını, ilk elden kapsamlı bir şekilde inceleyen eser, hukuk ve yargı gibi teknik bir konuyu işlemekle birlikte, sade ve anlaşılır bir üslup ile kaleme alınmıştır. *Suudi Arabistan'ın Yargı Sistemi*, İslam hukukunun bir sistem dahilindeki uygulamasını göstermesi yönüyle İslam hukuku araştırmacıları, çağdaş bir hukuk sistemini incelemesi bakımından da hukuk araştırmacıları için öğretici ve faydalı bir eser olarak literatüre önemli bir katkıda bulunmaktadır.